

ความรับผิดชอบผู้ประกอบการวิชาชีพ ภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
Professional Responsibilities under the Protection of Personal Data

อรรถพงษ์ กาวาฬ¹ และอภินันท์ ศรีศิริ²
Atthaphong Kawan¹ and Apinan Srisiri²

Received: Mar 8, 2022 Revised: May 24, 2022 Accepted: May 24, 2022

¹ อาจารย์., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34190

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34190

¹ Lecturer., Faculty of Law, Ubon Ratchathani University, UbonRatchathani, 34190, Thailand.

² Assistant Prof. Dr., Faculty of Law, Ubon Ratchathani University, UbonRatchathani, 34190, Thailand.

* Corresponding author: E-mail address: Apinan.sr@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 2. ศึกษาความรับผิดชอบผู้ประกอบการวิชาชีพ ภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยผลจากการศึกษาพบว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีพื้นฐานสำคัญมาจากแนวคิดการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิส่วนตัวซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ควรได้รับการคุ้มครอง ซึ่งมีการกำหนดความรับผิดชอบทางกฎหมายอาญา และความรับผิดชอบทางจริยธรรมไว้ในกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับเกี่ยวกับผู้ประกอบการวิชาชีพอย่างครอบคลุม โดยมีข้อเสนอแนะในการสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับการเคารพสิทธิส่วนบุคคล และหน่วยงานรัฐและเอกชนควรสร้างระบบกลไกในการเก็บข้อมูล รวบรวม ทำลายข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: วิชาชีพ, ความรับผิดชอบ, ข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

This academic article the objectives are 1. To study the concepts and principles of personal data protection. 2. To study the responsibility of professionals. Under the protection of personal data As a result of the study, it was found that the protection of personal data is based on the concept of protection of fundamental rights. Privacy, which is a natural human right that should be protected. Which has defined criminal liability and ethical responsibility in the law act Comprehensive professional regulations with suggestions to raise awareness and understanding of respect for privacy and government and private agencies should establish a mechanism for collecting, collecting and destroying personal data appropriately.

Key words: Profession, Liability, Personal data

บทนำ

การประกอบวิชาชีพแต่ละลักษณะมีการทำหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนแตกต่างกันออกไป และผู้ที่ประกอบวิชาชีพได้ ต้องมีความรู้และทักษะในการประกอบวิชาชีพนั้น ๆ อย่างแม่นยำและเชี่ยวชาญ อันเป็นผลมาจากการที่ได้รับการฝึกอบรมหรือการศึกษาตรงตามสาขาตนได้สำเร็จ การศึกษามา นอกจากนี้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องยึดมั่นอยู่กับมาตรฐาน กฎเกณฑ์ และระเบียบของการประกอบวิชาชีพ การปฏิบัติงานและการให้บริการด้วยจิตสำนึกในวิชาชีพ เนื่องมาจากผู้ประกอบวิชาชีพมีความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพของตนในระดับสูง หากการประกอบวิชาชีพโดยไม่มีความรู้หรือประกอบวิชาชีพด้วยความไม่พร้อม ขาดจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ให้สมเจตนารมณ์ในการประกอบวิชาชีพแล้ว ย่อมส่งผลเสียอย่างร้ายแรงต่อความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ของประชาชน ด้วยเหตุที่กล่าวมาจึงเป็นที่มาที่ทำให้ผู้เขียนหยิบยกความรับผิดชอบผู้ประกอบวิชาชีพ ภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเคารพสิทธิส่วนบุคคลของตน โดยสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอีกหนึ่งลักษณะ โดยปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การเคารพสิทธิส่วนบุคคล สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพคำนึง ตระหนักในสิทธิขั้นพื้นฐานยกระดับสู่มาตรฐานการประกอบวิชาชีพด้วย และเพื่อกระตุ้นสะกิดใจผู้ประกอบวิชาชีพทั้งหลายให้ตระหนักถึงหน้าที่แห่งวิชาชีพเพิ่มขึ้น เพราะหากได้กระทำการไปโดยไม่ชอบด้วยหน้าที่แล้ว โดยเฉพาะกรณีการไม่รักษาข้อมูลส่วนบุคคลหรือการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในทางที่ไม่ชอบหรือแสวงหาผลประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคล จากการได้รับรู้เข้าถึงข้อมูลอันสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ ย่อมกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาต่อการประกอบวิชาชีพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วย

โดยบทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 2. ศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งปัจจุบันมีผลงานวิชาการที่มีการวิเคราะห์ประเด็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในหลากหลายมิติ อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการรักษาพยาบาล มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ : ศึกษากรณีการใช้คุกกี้บนอินเทอร์เน็ต หรืองานวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามจากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการต่าง ๆ ยังขาดการวิเคราะห์มิติด้านความรับผิดชอบผู้ประกอบวิชาชีพ ภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแบบองค์รวมวิชาชีพต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อนักวิชาการและผู้ประกอบวิชาชีพในการปฏิบัติงานวิเคราะห์ต่อไป

แนวคิดและเหตุผลในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

แนวคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เหตุผลและความจำเป็นในทางกฎหมายโดยย่อ ที่กำหนดให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีเหตุผลความจำเป็น 2 ประการใหญ่ ๆ คือ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเจ้าของข้อมูล และเพื่อให้บุคคลอื่นเคารพสิทธิส่วนบุคคลเจ้าของข้อมูล โดยต้องไม่กระทำการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นเรื่องราวความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น ที่อาจทำให้เขาได้รับการกระทบกระเทือน หรือส่งผลต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน ๆ อื่นด้วย โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

จากแนวคิดดังกล่าวเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการรับรองสิทธิของบุคคล ทั้งนี้รวมถึงสิทธิการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 32 “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวการกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

แนวคิดและเหตุผลในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

แนวคิดและเหตุผลในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น มาจากพื้นฐานสิทธิความเป็นส่วนตัว หรือสิทธิส่วนบุคคล (Right of Privacy) ซึ่งผู้ใดจะกระทำการอันกระทบหรือทำการแทรกแซงต่อสิทธิเหล่านี้ ไม่ได้เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น และเป็นสิทธิพลเมืองตามกติการะหว่างประเทศอันสำคัญที่รัฐจะต้องให้ความเคารพ สำหรับเหตุผลที่ต้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เนื่องจากป้องกันการสร้างความเดือดร้อน รำคาญ หรือความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล การไม่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล ซึ่งหากละเมิดจนทำให้เขาได้รับความเสียหาย ผู้กระทำความผิดมีความรับผิดชอบทางแพ่งหรือทางอาญาแล้วแต่กรณี นอกจากนี้ยังป้องกันการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นด้วย ยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันข้อมูลส่วนบุคคลมักถูกจัดเก็บ รวบรวม เผยแพร่ได้ง่าย ด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่สามารถทำธุรกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลได้ง่าย

ในบทความวิชาการนี้ขอศึกษาถึงความรับผิดชอบผู้ประกอบการวิชาชีพ ภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อเป็นข้อพึงระวังจากการปฏิบัติหน้าที่ ที่ต้องเคารพสิทธิส่วนบุคคลในด้านข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการ อันอาจทำให้ผู้รับบริการต้องได้รับความเสียหายจากการนำข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านั้นไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม จะเห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญในปัจจุบัน

เพราะนอกจากจะมีผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวแล้ว ก็อาจจะมีผลกระทบต่อบุคคลในลักษณะอื่นด้วย เช่น ความปลอดภัย ดังนั้นจึงแยกความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ 3 ประการ [1] ได้แก่

1. ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมีผลกระทบต่อบุคคลในหลายด้าน เช่น มีผลเกี่ยวกับชีวิตและความปลอดภัยของบุคคล เพราะจะรู้ว่าบุคคลนั้นอาศัยอยู่ที่ใด มีฐานะทางเศรษฐกิจเพียงใด อันจะนำไปสู่การปองร้ายอย่างง่ายดาย
2. ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจ เช่น ข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายทางธุรกิจ
3. ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ใช้ในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ และใช้เป็นหลักฐานในการเรียกร้องสิทธิทางกฎหมาย เช่น บันทึกการตรวจโรค เป็นต้น

ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data)

ความหมายข้อมูลส่วนบุคคล มีการให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

1. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ว่า **“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล”** หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย
2. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า **“ข้อมูลส่วนบุคคล”** หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ
3. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ **“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล”** ว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน.

ดังนั้นสรุปได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะ การเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัสหรือ สิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่ายหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรง หรือทางอ้อม นั่นเอง

ความหมายของวิชาชีพ (Definition)

“วิชาชีพ” (Profession) คือ การประกอบอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ชั้นสูง ยึดมั่นอยู่กับมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพและมีจิตสำนึกที่ดีในการให้บริการแก่สาธารณะชน

ประเภทวิชาชีพ

สำหรับประเภทของวิชาชีพในประเทศของเราเมื่ออยู่จำนวนมาก หลากหลายวิชาชีพ แต่วิชาชีพดังจะกล่าวต่อไปนี้ เป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญเพื่อความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน จึงขอเสนอเพื่อประกอบให้เห็นลักษณะที่ชัดเจน ดังนี้

1. **“วิชาชีพเวชกรรม”** หมายความว่า วิชาชีพที่กระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การป้องกันโรค การผดุงครรภ์ การปรับสายตาด้วยเลนส์สัมผัส การแทงเข็มหรือการฝังเข็มเพื่อบำบัดโรคหรือเพื่อระงับความรู้สึกและหมายรวมถึงการกระทำทางศัลยกรรม การใช้รังสี การฉีดยาหรือสาร การสอดใส่วัตถุใด ๆ เข้าไปในร่างกายทั้งนี้ เพื่อการคุมกำเนิด การเสริมสวย หรือการบำรุงร่างกายด้วย [2]

2. **“วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์”** หมายความว่า วิชาชีพเกี่ยวกับ **“การพยาบาล”** คือ การกระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการดูแลและการช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์กระทำการรักษาโรค ทั้งนี้ โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล ส่วน **“การผดุงครรภ์”** คือ การกระทำเกี่ยวกับการดูแล และการช่วยเหลือหญิงมีครรภ์ หญิงหลังคลอดและทารกแรกเกิด รวมถึงการตรวจ การทำคลอด การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันความผิดปกติในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอดและระยะหลังคลอด รวมทั้งช่วยเหลือแพทย์กระทำการรักษาโรค ทั้งนี้ โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการผดุงครรภ์ [3]

3. **“วิชาชีพเภสัชกรรม”** หมายความว่า วิชาชีพที่เกี่ยวกับการกระทำในการเตรียมยา การผลิตยา การประดิษฐ์ยา การเลือกสรรยา การวิเคราะห์ยา การควบคุมและการประกันคุณภาพยา การปรุงและจ่ายยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม หรือประกอบกรบำบัดโรคสัตว์ รวมทั้งการดำเนินการปรุงยาและการขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา [4]

4. “**วิชาชีพทันตกรรม**” หมายความว่า วิชาชีพที่กระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการตรวจ การวินิจฉัย การบำบัด หรือการป้องกัน โรคฟัน โรคอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับฟัน โรคอวัยวะในช่องปาก โรคขากรรไกรและกระดูกใบหน้าที่เกี่ยวข้องกับขากรรไกร รวมทั้งการกระทำทางศัลยกรรม และการกระทำใด ๆ ในการบำบัด บำรุงและฟื้นฟูสภาพของอวัยวะในช่องปาก กระดูกใบหน้าที่เกี่ยวข้องกับขากรรไกรและการทำฟันในช่องปาก [5]

5. “**วิชาชีพวิศวกรรม**” หมายความว่า วิชาชีพวิศวกรรมในสาขาวิศวกรรมโยธาวิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ และสาขาวิศวกรรมอื่นๆ ที่กำหนดในกฎกระทรวง [6] เช่น วิศวกรรมเคมี วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม วิศวกรรมไฟฟ้า แต่ทั้งนี้ เฉพาะงานตามประเภทและขนาดของวิชาชีพแต่ละสาขาที่ได้กำหนดรายละเอียดไว้ในกฎกระทรวง

“**วิชาชีพวิศวกรรมควบคุม**” หมายความว่า วิชาชีพวิศวกรรมที่กำหนดในกฎกระทรวง [7]

6. “**วิชาชีพการสัตวแพทย์**” หมายความว่า วิชาชีพเกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์ เพื่อการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การป้องกันโรค การบำบัดรักษา หรือการกำจัดโรคสัตว์ และการกระทำโดยตรงต่อร่างกายสัตว์ด้วยการฉีดยาหรือการสอดใส่วัตถุใดๆ เข้าไปในร่างกายสัตว์เพื่อการตกแต่งหรือการบำรุงร่างกายสัตว์ การตอนหรือการขยายพันธุ์สัตว์ด้วยเทคนิคที่สามารถป้องกันการแพร่โรคทางการสืบพันธุ์ และให้หมายความรวมถึงโรคติดต่อระหว่างสัตว์และมนุษย์ และการโภชนาภิบาลด้านสุขศาสตร์การอาหารและการปนเปื้อนในอาหารที่มีต้นกำเนิดมาจากสัตว์ [8] (“**สัตว์**” หมายความว่า สิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่พรรณไม้และมนุษย์)

7. “**วิชาชีพทนายความ**” หมายความว่า ผู้ที่สภานายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ [9] โดยทำหน้าที่ด้านการว่าต่างแก้ต่าง การดำเนินการต่างๆอันเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในศาล รวมไปถึงการให้คำปรึกษา คำแนะนำด้านกฎหมายทั้งปวง โดยทนายความเป็นวิชาชีพทางกฎหมายอีกเส้นทางหนึ่ง

8. “**วิชาชีพบัญชี**” หมายความว่า วิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี และบริการเกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง [10]

9. “**พนักงานอัยการ**” หมายความว่า ข้าราชการสังกัดกรมอัยการผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดี โดย “**การดำเนินคดี**” คือ ดำเนินการไปตามอำนาจและหน้าที่ในทางอรรถคดีของพนักงานอัยการ [11]

จากตัวอย่างของผู้ประกอบวิชาชีพประเภทที่กล่าวมา ทำให้เห็นลักษณะการประกอบวิชาชีพที่มีการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันและชัดเจน ทั้งเห็นหลักการ เหตุผลสำคัญในการประกอบวิชาชีพ (Professional ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีความรู้ ทักษะและสมรรถนะ (Competency) ซึ่งอิงหลักวิชาการศึกษา หลักการอบรม โดยมีระดับของการรับรองมาตรฐานวิชาชีพ ผ่านการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพ โดยองค์กรรับรองแห่งวิชาชีพนั้น ๆ โดยองค์กรวิชาชีพจะทำหน้าที่ในการควบคุม ตรวจสอบ อนุญาต การประกอบวิชาชีพและควบคุมจรรยาบรรณในวิชาชีพวิชาชีพด้วย ดังนั้นผู้ที่ประกอบวิชาชีพได้ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพ กฎระเบียบ (Rule) และจรรยาบรรณโดยเคร่งครัด เพื่อรักษา มาตรฐาน ชื่อเสียงและเสริมสร้างเกียรติภูมิของผู้ประกอบวิชาชีพให้เป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาและ ยกย่องสืบไป หากมีการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นความผิดทางอาญาโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ นอกจากต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อ ความศรัทธาในการปฏิบัติหน้าที่ของวิชาชีพในภาพรวม โดยหัวข้อต่อไปเป็นกรณีความรับผิดชอบ ผู้ประกอบวิชาชีพ ภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลศึกษา ซึ่งยังไม่มีกฎหมายหรือ พระราชบัญญัติกำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่จากการศึกษาได้แฝงอยู่ในรูปของความรับผิดชอบทางอาญา หรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมของวิชาชีพนั้นๆ ดังจะได้ศึกษาต่อไป ดังนี้

1. ความรับผิดชอบผู้ประกอบวิชาชีพ: ภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

เนื่องจากผู้ประกอบวิชาชีพมีความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพของตนในระดับสูง เป็นที่ไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่ของประชาชน หากการประกอบวิชาชีพ ประกอบวิชาชีพด้วยความไม่พร้อมหรือขาดจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ให้สมเจตนารมณ์ในการประกอบวิชาชีพแล้ว ย่อมส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อความปลอดภัยของประชาชน ด้วยเหตุที่กล่าวมาจึงเป็นที่มาที่ทำให้ผู้เขียน หยิบยกเรื่องความผิดทางอาญาที่ผู้ประกอบวิชาชีพอาจกระทำการไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายกรณี ไม่ระมัดระวังในการจัดเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลหรือแสวงหาผลประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะผู้เข้ารับบริการ ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา

1.1 การเปิดเผยความลับของผู้อื่น

มาตรา 323 ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่น โดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความหรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้นแล้ว เปิดเผยความลับนั้น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับการศึกษาอบรมในวิชาชีพดังกล่าวในวรรคแรก เปิดเผยความลับของผู้อื่นอันตนได้ล่วงรู้ หรือได้มาในการศึกษาอบรมนั้น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษ เช่นเดียวกัน [12]

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบความผิดฐานนี้แล้วจะพบว่า ผู้กระทำความผิดฐานนี้ได้ต้องเป็น “เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่” ตามที่ระบุไว้ ส่วนวิธีการล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นนั้น โดยเหตุที่ผู้กระทำความผิดประกอบวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ เภสัชกร พยาบาล หมอความ ทนายความหรือผู้สอบบัญชี โดยความลับของผู้อื่นนั้น หมายถึง ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เจ้าของประสงค์จะปกปิดเพื่อกิจการส่วนตัวของเจ้าของความลับนั้น ซึ่งการปกปิดความลับนั้นอาจเฉพาะกลุ่มคนหรือวงจำกัดก็ได้ เช่น เวชทะเบียน บันทึกการตรวจโรค ข้อเท็จจริงในคดีพิพาท เป็นต้น แล้วมีการเปิดเผยความลับของผู้อื่นนั้น ประกอบกับต้องมีพฤติการณ์ประกอบการกระทำด้วย คือ ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด [13] การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพจึงจะมีความผิดตามกฎหมาย

โดยความลับที่ได้มานั้น จะต้องเป็นความลับที่ได้มาในขณะที่บุคคลดังกล่าว มีหน้าที่นั้นๆ อยู่ เช่น นายแพทย์ได้ล่วงรู้ความลับของผู้ป่วยที่มารักษากับตน ทนายความได้รู้ความลับจากลูกความ เป็นต้น แต่ความลับที่ได้ล่วงรู้ไม่จำเป็นต้องเป็นความลับที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือหน้าที่ที่ตนทำอยู่ก็ได้ ส่วนเมื่อได้ล่วงรู้ความลับแล้ว ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยในขณะที่ตนมีหน้าที่อยู่ในขณะนั้นก็ได้ และการเปิดเผยเพียงน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ก็เป็นความผิดตามมาตรา 323 เป็นความผิดที่ยอมความกันได้

ส่วนความในวรรคสองเป็นการขยายความไปยังผู้รับการศึกษาอบรมในอาชีพ เช่น นักศึกษา แพทย์ฝึกงาน นักกฎหมายอยู่ระหว่างการฝึกงานเพื่อขอสอบใบอนุญาตว่าความ เป็นต้น แล้วนำความลับที่ได้ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ไปเปิดเผย ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ย่อมมีความผิดทางอาญาเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบทางอาญฐานเปิดเผยความลับตามมาตรา 323 นี้ ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนากระทำความผิด กล่าวคือเจตนาเปิดเผยความลับ และต้องรู้ข้อเท็จจริงว่าสิ่งที่เปิดเผยอยู่นั้นเป็นความลับ หากผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดหรือเข้าใจผิดคลาดเคลื่อนว่าข้อมูลนั้นไม่ใช่ความลับ ผู้ประกอบวิชาชีพย่อมไม่มีเจตนากระทำความผิดในทางอาญา และความผิดฐานเปิดเผยความลับที่เกิดขึ้นโดยการกระทำโดยประมาท กฎหมายอาญาก็ไม่ได้บัญญัติให้ต้องรับผิดชอบทางอาญาแต่อย่างใด

นอกจากองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับที่ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนากระทำความผิดแล้วยังมีข้อพิจารณาที่จะทำให้การกระทำของผู้กระทำเป็นความผิด คือ การเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งเป็นพฤติการณ์ประกอบการกระทำ โดยพิจารณาจากพฤติการณ์ของการเปิดเผยว่าบุคคลทั่วไปคิดว่าการเปิดเผยเช่นนั้น น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือไม่ เพียงแต่น่าจะเกิดความเสียหาย ไม่จำเป็นต้องเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดจริงก็ได้ ก็ถือว่าการกระทำนั้นครบองค์ประกอบความผิดฐานนี้แล้ว

1.2. การแสวงหาประโยชน์จากความลับของผู้อื่นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการค้าหรือการนิมิตในวิทยาศาสตร์

มาตรา 324 ผู้ใดโดยเหตุที่ตนมีตำแหน่งหน้าที่ วิชาชีพ หรืออาชีพอันเป็นที่ไว้วางใจ ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการค้าหรือการนิมิตในวิทยาศาสตร์ เปิดเผยหรือใช้ความลับนั้น เพื่อประโยชน์ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [14]

โดยการกระทำที่จะเป็นความผิดทางอาญฐานนี้ได้ ผู้กระทำความผิดต้องเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่ วิชาชีพ หรืออาชีพอันเป็นที่ไว้วางใจ และรู้ความลับของผู้อื่นโดยเหตุเหล่านั้น ส่วนตำแหน่งหน้าที่นั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่งานจึงอาจเป็นเจ้าพนักงานหรือผู้อื่นที่มีหน้าที่โดยกฎหมายหรือสัญญาก็ได้ ส่วนความลับตามมาตรา 324 นี้หมายความว่าความเฉพาะที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมหรือการผลิตสิ่งหนึ่งขึ้นจากวัตถุดิบอย่างหนึ่งเพื่อเป็นสินค้า การค้นพบหรือการนิมิตในวิทยาศาสตร์เท่านั้น คือ วิธีการที่คิดขึ้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นสิทธิอันจดทะเบียนได้ การค้นพบหรือการนิมิตไม่จำกัดว่าเพื่ออะไรในการค้าหรือไม่ก็ได้

การแสวงหาประโยชน์จากความลับของผู้อื่นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการค้าหรือการนิมิตในวิทยาศาสตร์ตามความในมาตรา 324 ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาเปิดเผยและผู้กระทำความผิดต้องรู้ว่าเป็นความลับของผู้อื่นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการค้าหรือการนิมิตในวิทยาศาสตร์ และนอกจากนั้นผู้กระทำได้

กระทำไปโดยเพื่อประโยชน์ตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งตนเองหรือผู้อื่นไม่จำเป็นต้องได้ไปซึ่งประโยชน์ เพียงแค่ผู้กระทำมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำให้ได้ไปซึ่งประโยชน์ การกระทำของผู้กระทำย่อมเป็น ความผิดตามมาตราแล้ว

พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา

1. พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

ข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคล เป็นความลับส่วนบุคคล ผู้ใดจะนำไปเปิดเผยในประการที่น่าจะทำให้ บุคคลนั้นเสียหายไม่ได้ เว้นแต่การเปิดเผยนั้นเป็นไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้นโดยตรง หรือมี กฎหมายเฉพาะบัญญัติให้ต้องเปิดเผย แต่ไม่ว่าในกรณีใดๆ ผู้ใดจะอาศัยอำนาจหรือสิทธิตามกฎหมาย ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการหรือกฎหมายอื่นเพื่อขอเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคล ที่ไม่ใช่ของตนไม่ได้ [15]

เนื่องจากบทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data protection) ที่เป็นข้อมูลประวัติด้านสุขภาพไว้ กล่าวคือ ข้อมูลสุขภาพของบุคคลเป็นความลับส่วนบุคคล การเปิดเผยข้อมูลแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลไม่อาจทำได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอม จากเจ้าของข้อมูล หรือมีกฎหมายกำหนดให้เปิดเผยข้อมูลได้ โดยได้วางบทกำหนดโทษทางอาญาไว้ คือ หากผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 7 หรือมาตรา 9 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยความผิดตามมาตราเป็นความผิดอันยอมความได้ เช่น ข้อมูลในเวชระเบียน ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 7 ดังกล่าว ถือเป็นสิทธิผู้ป่วย ที่ควรได้รับการเคารพ ข้อยกเว้นที่จะเปิดเผยข้อมูลได้คือ เจ้าของข้อมูลยินยอมให้เปิดเผยได้ หรือมีกฎหมายบัญญัติให้เปิดเผยได้ เช่น โรงพยาบาลรัฐจะเปิดเผยข้อมูลผู้ป่วยได้ ต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 สำหรับโรงพยาบาลเอกชนก็ควรปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน หรือหากมีโรคติดต่อระบาดขึ้น ก็สามารถเปิดเผยข้อมูลผู้ป่วยได้ตาม พ.ร.บ.โรคติดต่อ พ.ศ.2523 อีกกรณี คือ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยบัญญัติไว้ ย่อมสามารถทำได้เช่นกัน [16]

สำหรับเหตุผลของพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ 2550 คือ สุขภาพเป็นเรื่องของภาวะของมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล การวางระบบ เพื่อดูแลแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน จึงไม่อาจมุ่งเน้นที่การจัดบริการเพื่อการรักษาพยาบาล เพียงด้านเดียว เพราะจะทำให้รัฐและประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก และจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ในขณะที่เดียวกันโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพมีการเปลี่ยนแปลงและมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นจำเป็นต้องดำเนินการให้ประชาชนมีความรู้เท่าทัน มีส่วนร่วม และมีระบบเสริมสร้างสุขภาพและระวังป้องกันอย่างสมบูรณ์ สมควรมีกฎหมายว่าด้วยสุขภาพแห่งชาติ เพื่อวางกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ รวมทั้งองค์กรและกลไกเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งสามารถดูแลแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง และเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งมาตรา 56 มาตรา 76 และมาตรา 82 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

โดยสรุป หากผู้ใดฝ่าฝืนเปิดเผยข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคล เป็นความลับส่วนบุคคล ผู้ใดจะนำไปเปิดเผยในประการที่น่าจะทำให้บุคคลนั้นเสียหายไม่ได้ เว้นแต่การเปิดเผยนั้นเป็นไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้นโดยตรง หรือมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้ต้องเปิดเผย ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยความผิดตามมาตรานี้เป็นความผิดอันยอมความได้

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

เมื่อได้ศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จะพบว่า ได้ยึดหลักการให้มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (General Data Protection Regulation: GDPR) ของสหภาพยุโรป โดยข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้จะได้รับการปกป้องจากการละเมิดขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ โดยพิจารณาเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย กฎหมายฉบับนี้มุ่งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลธรรมดา โดยเป็นหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยจะมีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจ เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากปัจจุบันมีการล่วงละเมิด สิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนมากจนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว ทำได้โดยง่าย สะดวกและรวดเร็วก่อให้เกิด ความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป

ดังนั้น กรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้ประกอบการวิชาชีพต่าง ๆ ดังกล่าว เมื่อมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกรณีต่าง ๆ แล้วย่อมต้องบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายเฉพาะเหล่านั้น เว้นแต่กฎหมายเฉพาะไม่มีการบัญญัติ จึงนำหลักการทั่วไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นี้ไปใช้บังคับ

2. ความรับผิดชอบผู้ประกอบการวิชาชีพ: ภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

นอกจากความรับผิดทางอาญาที่ผู้ประกอบการวิชาชีพจะต้องรับผิดตามกฎหมายแล้ว ผู้ประกอบการวิชาชีพยังได้ปฏิบัติผิดข้อบังคับแห่งวิชาชีพของตนอีกด้วย อันส่งผลให้ผู้ประกอบการวิชาชีพอาจถูกยกเลิกใบประกอบวิชาชีพ หรือการกระทำนั้นอาจผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพได้ ดังปรากฏในข้อบังคับแห่งวิชาชีพเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการหรืออื่น ๆ แล้วแต่กรณี โดยความลับถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นสิทธิส่วนตัวที่เจ้าของไม่ประสงค์จะเปิดเผย แต่ได้รับความยินยอมที่สมบูรณ์ ดังนี้

1. ข้อบังคับทันตแพทยสภาว่าด้วย จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2538

ข้อ 18 ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วยซึ่งตนทราบมา เนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วยหรือต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่

2. ข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วย จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2543

ข้อ 10 ไม่เปิดเผยความลับของงานที่ตนได้รับทำ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก ผู้ว่าจ้าง โดยความในข้อนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองวงการของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้เป็นที่ไว้วางใจของบุคคลทั่วไป เนื่องจากหากบุคคลทั่วไปไม่เชื่อถือผู้ประกอบการวิชาชีพแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อผู้ประกอบการวิชาชีพและสถาบันแห่งวิชาชีพได้ ผู้ประกอบวิชาชีพอยู่ในฐานะที่รู้ความลับของ ผู้ว่าจ้าง ซึ่งถือว่าเป็นเอกสิทธิ์และหน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยความลับนั้น ถ้าเปิดเผยความลับโดยประการ ที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ว่าจ้างก็ถือว่าเป็นการผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

3. ข้อบังคับสภาเภสัชกรรมว่าด้วย จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเภสัชกรรม พ.ศ. 2538

ข้อ 12 ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้มารับบริการซึ่งตนทราบมาเนื่องจากการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม เว้นแต่ความยินยอมของผู้มารับบริการหรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่

4. ข้อบังคับสัตวแพทยสภาว่าด้วย จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2546

ข้อ 12 ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ต้องไม่เปิดเผยความลับอันเนื่องมาจากการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ เว้นแต่เจ้าของสัตว์ยินยอมให้เปิดเผยหรือผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์รู้แน่ว่าการไม่เปิดเผยจะเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของสังคม

5. ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการรักษารจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาเทคนิคการแพทย์ พ.ศ. 2545

ข้อ 18 ผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาเทคนิคการแพทย์ต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วยซึ่งตนทราบมาเนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วย หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่

6. ข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2550

ข้อ 15 ผู้ประกอบวิชาชีพ ต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วย หรือผู้ใช้บริการ ซึ่งตนทราบมาเนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วยหรือผู้ใช้บริการ หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่

7. ข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529

ข้อ 11 เปิดเผยความลับของลูกความที่ได้รู้ในหน้าที่ของนายความ เว้นแต่จะได้รับอนุญาต จากลูกความนั้นแล้ว หรือโดยอำนาจศาล

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพโดยหลักการแล้ว ต้องเคร่งครัดในการรักษาความลับของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วย ผู้รับบริการ หรือลูกความห้ามเปิดเผย เนื่องจากการเปิดเผยความลับอาจทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายได้ และบุคคลเหล่านั้นย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวตนของเขาเอง ในทางตรงข้ามหากผู้ประกอบวิชาชีพมีเจตนาเปิดเผยความลับที่ขัดต่อข้อบังคับแห่งสภาวิชาชีพดังกล่าวแล้ว ย่อมได้รับการพิจารณาลงโทษตามแนวทางมาตรการทางปกครอง เช่น ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต เพิกถอนใบอนุญาต แล้วแต่ความร้ายแรงแห่งกรณีนั้นเอง

ดังนั้นภายใต้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวพบว่า โดยหลักการ คือ ห้ามเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลัก เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลจึงเปิดเผยได้ โดยความยินยอมในทางกฎหมายแล้ว ต้องมีลักษณะ 5 ข้อ คือ 1. ความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล 2. ความยินยอมต้อง

เกิดขึ้นโดยสมัครใจ 3. ความยินยอมต้องไม่เกิดจากการบังคับขู่ เชื้อ หรือสำคัญ 4. ความยินยอมต้องเกิดขึ้นก่อนหรือขณะกระทำการนั้น 5. ความยินยอมต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงจะถือว่าเป็นความยินยอมที่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ความลับถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถือเป็นสิทธิส่วนตัวที่เจ้าของไม่ประสงค์จะเปิดเผย เว้นแต่ได้รับความยินยอมที่สมบูรณ์

3. วิเคราะห์และข้อสังเกตความรับผิดชอบผู้ประกอบการวิชาชีพเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเคารพสิทธิส่วนบุคคลของตน โดยสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอีกหนึ่งลักษณะ โดยปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ว่าบุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจ ในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัย หรือการสื่อสาร หรือจะถูกลบล้างเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมาย ต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการลบล้างดังกล่าวนั้น [17] และปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ว่าบุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่ชอบ ด้วยกฎหมายมิได้และจะถูกลบล้างเกียรติและชื่อเสียงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้ และบุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ถูกแทรกแซงหรือลบล้างเช่นนั้น [18]

ดังนั้น การส่งเสริมให้ตระหนักถึงการเคารพและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงได้รับการยอมรับทั้งตราสารระหว่างประเทศในระดับสากลและกฎหมายภายในประเทศ จากที่การศึกษาดังกล่าวมายอมรับให้เห็นว่าไม่ว่ากฎหมายในระดับประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติและองค์การวิชาชีพต่าง ๆ ของผู้ประกอบการวิชาชีพ ต่างได้ยอมรับหลักการของสิทธิมนุษยชน (Human Rights) และสิทธิพลเมืองตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) แล้ว ส่วนการบังคับใช้เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติหรือไม่ เป็นหน้าที่ของรัฐที่สร้างระบบและกลไกไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

จากการศึกษา การแยกลักษณะของข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ประกอบการวิชาชีพ ต้องคุ้มครองมี 2 ลักษณะ 1. ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ สกุล ที่อยู่ ศาสนา อายุ เชื้อชาติ ข้อมูลในการติดต่อสื่อสาร บัตรประชาชน เป็นต้น 2. ข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะที่ได้มาจากการประกอบการวิชาชีพ ได้แก่ ประวัติผู้ป่วย ข้อมูลในเวชระเบียน (medical record) แพ้มคติทางกฎหมาย หรือข้อมูลผู้รับบริการ ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จะถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการออกแบบ วินิจฉัยในทางวิชาชีพแล้วแต่ละลักษณะ

ของวิชาชีพ โดยความลับมักเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถือเป็นสิทธิส่วนตัวที่เจ้าของไม่ประสงค์จะเปิดเผยแต่ได้รับความยินยอมที่สมบูรณ์

ตัวอย่าง

1. ตัวอย่าง: ขบวนการรั่วไหลของข้อมูลส่วนตัวผู้ป่วย HIV ในต่างประเทศ

กระทรวงสาธารณสุขประเทศสิงคโปร์ประกาศขบวนการรั่วไหลของข้อมูลส่วนตัวผู้ป่วย HIV จำนวน 14,200 คน ในวันที่ 28 มกราคม 2562 กระทรวงสาธารณสุข (MOH) ประเทศสิงคโปร์ได้ออกประกาศแจ้งการรั่วไหลของข้อมูลส่วนตัวของผู้ติดเชื้อ HIV ที่ได้รับการตรวจวินิจฉัยจนถึงเดือน มกราคม 2556 จำนวน 14,200 คน และรายชื่อผู้ติดต่อของผู้ป่วยอีก 2,400 คน ข้อมูลเหล่านี้ถูกถือครองโดยผู้ที่ไม่มีอำนาจเกี่ยวข้องและได้ถูกเผยแพร่อย่างผิดกฎหมายทางออนไลน์ กรณีนี้ถือเป็นเหตุการณ์ละเมิดข้อมูลทางระบบการให้บริการทางการแพทย์ที่มีความร้ายแรงเทียบเท่ากับเหตุการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเข้าถึงเวชระเบียนคนไข้กว่า 1.5 ล้านคนอย่างผิดกฎหมาย [19]

2. ตัวอย่าง: ขาวประกาศขายข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย

ศิริราชชี้แจงข้อมูลผู้ป่วยที่ประกาศขายผ่านเว็บไซต์ไม่ใช่ฐานข้อมูลของ รพ.ศิริราช

ตามที่มีการรายงานขาวประกาศขายข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรงพยาบาลศิริราช ผ่านเว็บไซต์แห่งหนึ่งเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2565 ทางคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.)

ตรวจสอบแล้วไม่พบ การรั่วไหลของข้อมูลจากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และโรงพยาบาลในสังกัด ทั้งที่ โรงพยาบาลศิริราชยังเปิดให้บริการตามปกติ และไม่มีผลกระทบต่อการรักษาและการให้บริการทางการแพทย์แต่อย่างใด

ทั้งนี้ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ขอเรียนให้ผู้รับบริการทุกท่านมั่นใจว่า คณะฯให้ความสำคัญในการปกป้องและรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยอย่างสูงสุดตามมาตรฐานสากล โดยแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลไม่มีนโยบายการติดต่อกับผู้ป่วยเป็นรายบุคคลเพื่อข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ

ประกาศ ณ วันที่ 10 มกราคม 2565

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

จากที่กล่าวมาเป็นอย่างที่เกิดขึ้น ซึ่งเกิดผลกระทบเสียหายต่อเจ้าของข้อมูล และมีการแสวงหาประโยชน์จากการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชอบ

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการเขียนบทความทางวิชาการนี้นอกจากจะสะท้อนให้เห็นแนวคิดหลักการสิทธิในความเป็นส่วนตัว จากหลักการสู่การยอมรับปฏิบัติให้มีผลชัดเจน อาทิ ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงกฎหมายเฉพาะวิชาชีพ ยังเขียนขึ้นเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจ ตระหนักในถึงบทบาทที่สำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพ นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานทางวิชาการในสาขาของตนแล้ว ยังต้องตระหนักในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการ ประกอบกับการรั่วไหลของข้อมูลอาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจุบันผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อปฏิบัติหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การบันทึกข้อมูลทางคดีการบันทึกข้อมูลผู้ป่วย การบันทึกรายงานแจ้ง รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการวินิจฉัย การซักถามข้อมูลทางแอปพลิเคชันไลน์ การส่งข้อมูลผ่านเฟซบุ๊ก หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิส่วนบุคคลให้กับเจ้าของข้อมูลหรือผู้ประกอบการวิชาชีพ ให้เห็นถึงผลกระทบอาจเกิดขึ้น
2. หน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานภาคเอกชนควรสร้างระบบกลไกในการเก็บข้อมูล รวบรวม ทำลายข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม
3. หลักการห้ามเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลักที่ทุกวิชาชีพควรเคารพเคร่งครัด ไม่แสวงหาผลประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นบนพื้นฐานข้อมูลเหล่านั้น เว้นแต่การได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลอย่างถูกต้อง

[illegible]

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] นฤมล วงศ์คุ้มพงค์. (2551). *ความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญา* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [2] พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525
- [3] พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528
- [4] พระราชบัญญัติวิชาชีพเภสัชกรรม พ.ศ. 2537
- [5] พระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2537
- [7] กฎกระทรวงกำหนด สาขาวิชาวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2550
- [6] พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542
- [8] พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545
- [9] พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528
- [10] พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547
- [11] พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498
- [12] พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550
- [13] จิตติ ดิงศรัทีย.2545. *กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จิรรัชการพิมพ์
- [14] ประมวลกฎหมายอาญา 2499
- [15] มาตรา 7 พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550
- [16] *คุยสุขภาพ* สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2565.จาก <http://www.doctor.or.th>.
- [17] *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)*
- [18] ข้อ 17 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

- [19] ชยรัช อติแพทย์. สิทธิส่วนบุคคล หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคลและเทคโนโลยี
ดิจิทัล. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565